

A Képviselő-testület nyilvános
ülésének anyaga (2011. évi
CLXXXIX. törvény 46. § (1) bek.)

Előterjesztés a Képviselő-testület ülésére

Tárgy: Helyi esélyegyenlőségi program felülvizsgálata

Tisztelt Képviselő-testület!

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. §-a szerint a települési önkormányzat öt évente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot (a továbbiakban: HEP) fogad el, melynek megvalósulását két évente áttekinti.

A HEP célja a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – különös tekintettel a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek csoportjára – oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetének vizsgálata, valamint az e területeken feltárt problémák kezelése érdekében szükséges intézkedések elősegítése.

Tekintettel arra, hogy Önkormányzatunk Képviselő-testülete 2013. júniusi ülésén megvitatta, és 181/2013. (VI. 20.) számú határozatával elfogadta a HEP-et, aktuálissá vált annak célterületeivel kapcsolatos intézkedések számbavétele, értékelése. Erre tekintettel elkészítettük a HEP előterjesztéshez mellékelt felülvizsgálatát, amit kérem, hogy a tisztelt Képviselő-testület az alábbi határozati javaslat elfogadásával hagyjon jóvá.

Az előterjesztést véleményezésre megküldtem az Egészségügyi és Szociális Bizottságnak. A Bizottság véleményéről a testületi ülésen adok tájékoztatást.

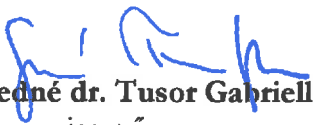
Határozati javaslat:

A Képviselő-testület a helyi esélyegyenlőségi program két éves megvalósulásáról készült beszámolót elfogadja.

(A döntéshozatal módja: egyszerű többség.)

Budapest Hegyvidék, 2015. június „ 16 „

Láttam:

Gottfriedné dr. Tusor Gabriella
jegyző

Kovács Lajos
alpolgármester

Pokorni Zoltán
polgármester

Melléklet: Beszámoló a helyi esélyegyenlőségi program megvalósulásáról

Beszámoló a helyi esélyegyenlőségi program megvalósulásáról

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet, valamint a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) 181/2013. (VI. 20.) számú határozatával elfogadta a Helyi Esélyegyenlőségi Programot¹.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program (a továbbiakban: HEP) elkészülte idején elsődleges célként jelölte meg, hogy a helyzetelemzése által kiemelt célcsoport (idősek) esetében megmutassa azokat az irányokat, eszközöket, amelyek segítségével helyi társadalmunk érintett tagjainak életminősége javítható, további célja volt, hogy rámutasson a kevésbé fókuszban lévő, mégis a hátrányos megkülönböztetés áldozataivá válható más csoportok (nők, gyerekek, fogyatékkal élők és mélyszegénységben élők) helyzetére is. A HEP elfogadásával az Önkormányzat nyíltan kiállt az esélyek egyenlőségének előmozdítása – mint értékrendszer – mellett.

E beszámoló az elnűlt két évben megvalósultakról ad számot.

Demográfiai változások, iskolázottság, jövedelmi helyzet

A HEP 2013. évi készítésekor 2011. évi (illetve korábbi) statisztikai adatok álltak rendelkezésre, valamint a 2010. évi népszámlálás eredményeinek egy része. Most, két év elteltével újabb két év adatsorával (2013-ig) tudjuk vizsgálni, hogy az akkori megállapításaink helyesek voltak-e.

Míg a 2011-es adatok alapján a kerület lakónépességének² folyamatos, de kismértékű csökkenését láthattuk – szemben a fővárossal, ahol enyhe növekedés volt jellemző, a következő két évben ez a trend a Hegyvidéken megfordulni látszik, vagyis 2012-ben és 2013-ban már nagyobb volt a lakónépesség száma, mint a korábbi években.

1. számú táblázat – Lakónépesség száma az év végén

A táblázatban dőlt betűvel szedett adatok – a HEP-ben megjelent adatsorokhoz képest - újak vagy pontosítva lettek (tekintettel arra is, hogy a KSH a lakónépességi adatokat a népszámlálás adataiból vezeti tovább, így a 2000-es évek végére megadott adatok a 2010. évi népszámlálás után korrekcióra kerültek).

	XII. kerület	Budapest
2007 (fő)	56 257 fő	1 702 297 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,64 %	100,35 %
2008 (fő)	56 544 fő	1 712 210 fő

¹ <http://www.hegyvidek.hu/hivatal/strategiak/helyi-eselyegyenlosegi>

² A lakónépességet úgy értjük, mint az adott területen lakóhellyel rendelkező, de másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen a területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma.

Lakónépesség számának változása (%)	100,51 %	100,58 %
	XII. kerület	Budapest
2009 (fő)	55 980 fő	1 721 556 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,00 %	100,55 %
2010 (fő)	55 922 fő	1 733 685 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,90 %	100,70 %
2011 (fő)	55 759 fő	1 727 495 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,71 %	99,64 %
2012 (fő)	57 922 fő	1 735 711 fő
Lakónépesség számának változása (%)	103,88 %	100,48 %
2013 (fő)	58 068 fő	1 744 665 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,25 %	100,52 %

Forrás: KSH-TSTAR

Ugyanezt a trendet követi az állandó népesség emelkedése is: 2011-ben 58 903, míg 2013-ban 59 029 fő állandó lakosa volt a Hegyvidéknek. A lakónépesség és az állandó népesség közötti, több évre visszamenőleg folyamatosan fennálló jelentős eltérés alapján átlagosan legfeljebb néhány ezer főre tehető azoknak a száma, akiknek az állandó lakóhelye a kerületben van, ideiglenesen mégis máshol próbálnak szerencsét.

2. számú táblázat – Állandó népesség száma 2011., 2012. és 2013. év végén, nemenként ill. korosztályonként

	2011.	2012.	2013.
állandó népesség száma	58 903 fő	58 893 fő	59 029
nő	32 160 fő	32 128 fő	32 213 fő
	54,6 %	54,6 %	54,6 %
férfi	26 743 fő	26 765 fő	26 816 fő
	45,4 %	45,4 %	45,4 %
0-14 évesek	8 190 fő	8 410 fő	8 720 fő
	13,9 %	14,2 %	14,8 %
15-17 évesek	1 273 fő	1 313 fő	1 261 fő
	2,2 %	2,2 %	2,1 %
18-59 évesek	30 122 fő	29 838 fő	29 443 fő
	51,0 %	50,5 %	49,9 %
60-64 évesek	4102 fő	3 967 fő	4 095 fő
	6,9 %	6,7 %	6,9 %
65 év felettek	15 216 fő	15 365 fő	15 510 fő
	25,8 %	26,0 %	26,3 %

Forrás: KSH-TSTAR

Az állandó népességen belül megállapítható, hogy míg a kiskorúak illetve a 65 év felettek aránya teljes lakosságon belül ebben a két évben (tovább) növekedett, a középkorúak aránya kismértékben csökkent, amely megfelel a 2011-ben prognosztizált trendnek. A HEP felhívta a figyelmet a kerület öregedési indexének hihetetlen magas voltára (2011-ben 185,5 %), vagyis, hogy közel kétszer annyi a 65 év felettek száma, mint a 14 év alatti lakosoké (Budapesten ez a mutató ugyanekkor 149,3 % volt). Mindez azt mutatja, hogy kerületünk az egyik legjobban előregedett település, alapvetővé téve, hogy a HEP leginkább kiemelt célcsoportja az idősek legyenek. Ugyanakkor biztató adatként lett bemutatva, hogy a 65 év feletti állandó lakosság számának folyamatosan növekedése mellett a 14 év alatti állandó lakosok száma is emelkedik, de előbbinél nagyobb mértékben, vagyis a Hegyvidék öregedési indexe magas volta ellenére évről évre kedvezőbb képet mutat. Szerencsére ezt a frissebb adatokból is így láthatjuk (2008-ban 196,7%, 2011-ben 185,8 %, 2013-ra pedig már 177,9 %).

3. számú táblázat – Öregedési index³

	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2005	14 254	8 462	168,4
2008	14 766	7 507	196,7
2009	15 061	7 767	193,9
2010	15 147	8 001	189,3
2011	15 216	8 190	185,8
2012	15 365	8 410	182,7
2013	15 510	8 720	177,9

Forrás: KSH-TSTAR

A kerület állandó népességének számát korcsoportonként és nemenként áttekintve azt láthattuk 2013-ban (a 2011-es adatok alapján), hogy míg a 18 év alattiak körében kis mértékben, de több a fiú, mint a lány, a 18 év feletti lakosságban szinte minden korosztályban magasabbnak találjuk a nők számát. Ez az eltérés (a nők javára) azonban csak a 60, de még inkább a 65 év felettek tekintetében jelentősebb – hasonlóan a budapesti tendenciákhoz –, így a nőkre, mint a HEP célcsoportjára, elsősorban az idősként egyedül maradókként kell gondolni, és csak másodsorban úgy, mint akiknek a munkavállalásban kell nagyobb kihívásokkal szembe nézni. Ezek az arányok 2013-as adatsorokat nézve sem alakultak másképpen.

A kerületi Teleülésfejlesztési Konceptió képviselő-testület által ez év májusában elfogadott megalapozó vizsgálata (a továbbiakban: vizsgálat) szerint a lakosság magas képzettségi adatai nemcsak hogy történelmileg meghatározottak, de még ma is javuló tendenciát mutatnak. Az általános iskolát elvégzők aránya a 15. életévét betöltött népességen belül 2001 és 2011 között 96,4 %-ról 98,9 %-ra nőtt, az érettségivel rendelkezők aránya a 18. életévüket betöltöttök között ugyanebben az időszakban 79,6 %-ról 87,5 %-ra javult. A kerületi lakosság több mint fele rendelkezik diplomával, amely jóval meghaladja a fővárosi átlagértéket. A vizsgálat adatainak elemzése rámutatott arra is, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők elvándorlási hajlandósága aránylag alacsony, viszont nagyarányú a magasabb végzettségűek beáramlása és a lakosság felsőoktatási részvétele, diplomaszerezése. Erre utal az is, hogy a 18-25 éves

³ Az öregedési index azt jelzi, hogy 100 fő 14 év alattira mennyi 65 éven felüli fő jut. Ez az index megmutatja, hogy az adott település népességére mi a jellemző: amennyiben 100 alatti az index, akkor túlsúlyban vannak a 14 év alattiak, vagyis fiatalos a népességszerkezet. Ha az index 100 felett van, akkor a 65 év felettek vannak többen, és a település előregedő. Öregedő település esetén az idősek fokozottabb ellátására van szükség.

korosztályban a Hegyvidéken a második legmagasabb (62,6%) a felsőoktatásban nappali tagozaton tanulók aránya (budapesti átlag 48,6%).⁴

A vizsgálat szerint a nyilvántartott álláskereső száma – más településekhez viszonyítva – a legalacsonyabbak között van, így az aktív korú, nem foglalkoztatottak arányának csökkenése 2001 és 2011 között az inaktív lakosság (pl. GYES-en, GYED-en lévők) részarányának növekedésére vezethető vissza. Kedvező, hogy itt az egyik legalacsonyabb a munkanélküli fiatalok aránya (10,9%, szemben a 15,5%-os fővárosi átlagértékkel).

A 2011-ben munkaviszonnal rendelkezők közel 90 %-a szolgáltatás illetve kutatás-fejlesztés területén dolgozott, a szellemi foglalkoztatottak aránya 82,4 % volt, ami nyilvánvalóvá teszi a kerület értelmiségi jellegét, valamint azt, hogy a magasan képzett helyi lakosság elhelyezkedési esélye is nagy, ezzel is erősítve a települési identitást. Mindez magával vonzza, hogy Budapesten a XII. kerület lakosai rendelkeznek a legmagasabb jövedelemmel.

A kerületben ugyanakkor magas az inaktív korúak aránya (27,9%) az átlagnál idősebb korstruktúra következtében.⁵

Összességében a most elfogadott megalapozó vizsgálat a HEP két évvel korábbi megállapításait és az akkor prognosztizált trendeket a demográfia, a képzettség illetve a foglalkoztatottság terén visszaigazolta, így a HEP elsődleges célterülete továbbra is az idősödés problémája, lényegesen kevesebb hangsúly helyezkedik másik négy célcsoportra (mélyszegénységben élők és romák, nők, gyermekek, fogyatékkal élők).

Az idősekért az elmúlt két évben végzett tevékenységek bemutatása

A HEP által beazonosított problémák közül a legfontosabbakra próbáltunk reagálni az elmúlt két évben. Megtettük az alábbiakban bemutatott első lépéseket annak érdekében, hogy a rendkívül nagyszámú egyedül élő idős lakosunkat – akik veszélyeztetettek mind jövedelmileg, mind az elmagányosodás terén –, a jövőben jobban elérhessük. Ezek a lépések terveink szerint segíthetik majd azt a törekvést is, hogy az idősek számának és népességben belüli arányának folyamatos növekedésével együtt a szolgáltatási igényekben bekövetkező növekedésre innovatív módszerekkel válaszoljunk.

Idősügyi Konceptió, Idősügyi Tanács létrehozása

Az Önkormányzat Idősügyi Konceptióját 2013 májusában fogadta el a Képviselő-testület. Ez a dokumentum az egyik legfontosabb első lépés a település esélyegyenlőség szempontjából leginkább veszélyeztetett csoportja, az idősek problémáinak részletesebb feltárásához, rávilágítva a szolgáltatások népességváltozás következtében fellépő jövőbeli igényeire. Az Idősügyi Konceptió jól összefoglalja a helyi szociálpolitika e területére korlátozott erősségeit és lehetőségeit, csak úgy, mint a potenciális veszélyforrásokat illetve gyengeségeket, ezért a jövőképe az eddig ismerteknél precízebben képes meghatározni a lehetséges és kívánatos irányokat. A célcsoport esélyegyenlőségének előmozdítására tett egyik legfontosabb javaslata az idősek érdekeit képviselni képes Idősügyi Tanács létrehozása, melyről Képviselő-testületünk a Konceptió elfogadásával egyidejűleg, a 114/2013. (V. 30.) számú határozatával döntött.

⁴ HBH Euroconsulting Kft. - CompArt Stúdió Kft. – Hegyvidéki Önkormányzat: Hegyvidék Teleülésfejlesztési Konceptió Megalapozó vizsgálat, Képzettség (60. o.)

⁵ HBH Euroconsulting Kft. - CompArt Stúdió Kft. – Hegyvidéki Önkormányzat: Hegyvidék Teleülésfejlesztési Konceptió Megalapozó vizsgálat, Foglalkoztatottság (61. o.)

Az Idősügyi Konceptió célja, hogy helyi szinten keressen megoldást, nyújtson alternatívákat a különböző társadalmpolitikai, egészségügyi és szociálpolitikai feladatok megvalósításával a demográfiai öregedésből származó problémák kezelésére.

A program további célja:

- Hegyvidék Idősügyi Tanácsa tudásának birtokában hatékony szolgáltatói környezet kialakítása,
- az időellátásban résztvevő helyi szervezetek, szervek együttműködésének elősegítése,
- a korcsoport szükségleteinek felmérése,
- stratégiai célok kitűzése,
- a jelenlegi szociális ellátórendszer szükségletek szerinti fejlesztése.

A Konceptió „haszna” valójában a benne megfogalmazott cselekvési irányok, úm. az öregedésre való felkészülés elősegítése, az idősek szükségleteinek megismerése, az idősek jólétének előmozdítása – ezen belül Idősügyi Tanács létrehozása és működtetése –, a szociális ellátó rendszer fejlesztése.

Szépkorúakért a Hegyvidéken program

A Hegyvidéki Egészségügyi és Szociális Alapszolgáltatási Központ kidolgozta a „Szépkorúakért a Hegyvidéken” nevű programot a kötelezően ellátandó alapszolgáltatási feladatok kiegészítésére, az idősek körében jelentkező szükségletek minőségének javítására. A Képviselő-testület Egészségügyi és Szociális Bizottsága a programot 12/2014. (II. 25.) számú határozatával fogadta el.

A programnak három fő eleme van. az Információs Pont létrehozása, működtetése; egy Önkéntes program és egy Közösségfejlesztő program indítása. Az Információs Pont célja, hogy azon kerületi lakosok (gyermekek, házastársak, unokák, szomszédok) számára nyújtson segítséget, akik az idősekhez kapcsolódó tevékenységeik során információra, támogatásra szorulnak. Működtetéséhez a Képviselő-testület 1 fővel bővítette az intézmény álláshelyeinek számát. Az Információs Pont működéséről az érintett lakosság szórólapokon, a Hegyvidék újságból, a Hegyvidék Tv-ből, valamint az Önkormányzat, az intézmény és a program web oldaláról tájékozódhat. Az Önkéntes program célja az intézményes formában zajló házi segítségnyújtás tevékenységi körén kívül eső olyan mindennapi feladatok ellátása, mint a felolvasás, főzés, takarítás, kerti munkák elvégzésében, a hivatalos ügyek intézésében vagy az orvosokhoz, kezelésekre történő eljutásban való segítségnyújtás. A projekt keretén belül lezajlott az intézmény dolgozóinak érzékenyítése. 2014 nyarán történt az önkéntesek toborzása és a házi gondozásban részesülők körében az igények összegyűjtése. Augusztus és szeptember hónapban az önkéntesek 32 órás felkészítése is megtörtént, az Önkéntes Központ Alapítvány közreműködésével. Októbertől pedig rendszeres tevékenységükkel színesítik a házi segítségnyújtást, hozzájárulva ezzel a házi segítségnyújtás által érintett kerületi idősek minőségi ellátásához. A harmadik, a Közösségfejlesztő program egy kiválasztott kisebb kerületrészen (Németvölgy) a szomszédsági kapcsolatok élénkítéséről, ezen keresztül pedig az idős emberek magányának csökkentéséről szól. E programban a szabadidővel rendelkező nyugdíjas polgárok abban is támogatást kapnak, hogy mindinkább közösségük hasznos tagjai lehessenek. A programban nagy múltra visszatekintő külső szervezetet is bevontunk (Közösségfejlesztők Egyesülete), akik nemcsak az elindulásban, de az első éves működésben is segítenek, továbbá átadják azt a tudást, mellyel e projekt hosszútávon is működtethető.

4. számú táblázat: *További, a kötelező feladatokon kívül végzett programok, melyek az idősek bevonását, aktivitását segítik elő*

A kötelező feladatokon kívül ellátott többletfeladat, program megnevezése	Igénybevevők száma 2014-ben	
	Összesen	65+
„Szépkorúakért a Hegyvidéken” Program	706	632
Információs Pont	91	57
Önkéntes Program	20+15	10+15
Közösség építés	100	70
Társasági Szintér	480	480
Idősek üdültetése/évente 2 alkalommal	80	80
Idősek klubjai által, a kerületi időseknek szervezett egy napos, buszos kirándulás évente 6 alkalommal	240	240

„Könyvet házhoz”	25	23
„Nem csak a 20 éveseké a világháló”	190	190
Szalón „Egyetem”	100	100
Idősek Egészség Iskolája/havonta 2 alkalommal	70/alkalmanként	70
Hegyvidéki Egészségnapok/évente 2 alkalommal	1800	650
Nyugdíjas Filmklub és Teaház	70	50
Idősek Világnapja rendezvény	550	550
Idősek Hónapja Program 2014, benne:	520	445
Szakmai konferencia (országos)	225	35
- I. helytörténeti vetélkedő	70	65
- II. helytörténeti vetélkedő	25	20
- Irodalmi teadélutánok	70	55
- „Egészséges időskor” című előadások az idősek klubjaiban és a Szalónban	55	50
- helytörténeti séta, idősekkel	50	45
- hegyvidéki kerti party/4 alkalommal	250	210
Karácsonyi estebéd a klubtagok részére	140	120
Adventi ebéd	80	80
Nyugdíjasok Klubja	20	20
Hegyvidéki zenés péntek délután		
Kertbarát Kör		
Bridzs Klub		
Úszoda ingyenes használata		
Szuper-nagyi Népdalkör		
MOM Nyugdíjasok Klubja		
Kerületi 80 év feletti lakosok ingyenes szállítása (elsősorban ellátottak)		
Szépkorúak köszöntése, ajándékkal, virággal		

Fentiekből kiemelt programok

„Nem csak a húszéveseké a világháló” program

A program 8 éve tart. Gyakorlati tudást nyújt a kerület érdeklődő idős lakosságának az informatika témájából. Az ingyenes számítástechnikai oktató-programban eddig több mint 1500 fő vett részt.

„Könyvet házhoz”

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a HESZAK együttműködése az ingyenesen igénybe vehető könyvtári szolgáltatások megvalósítása érdekében történik. A szolgáltatás igénybevevői azok az elsősorban idős kerületi emberek, akik egészségi állapotuk miatt önállóan már nem tudják felkeresni a könyvtárat. A telefonon megrendelt köteteket, folyóiratokat, illetve az egyre többeket érdeklő hangoskönyveket a Könyvtár munkatársa havonta egyszer, személyesen viszi el az igénylők lakására. Arra is lehetőség van, hogy előzetesen csak a szerzőt, vagy a témát beszéljék meg, ezek alapján pedig a könyvtáros maga választja ki a köteteket. A Gondozási Központ autót és sofőrt biztosít. Ennek köszönhetően már bentlakásos intézménybe, a Napsugár Idősek Otthonába is vállalják a szállítást.

„Szalón Egyetem”

A projekt 2012 őszén indult a Kulturális Szalónban, a hegyvidéki nyugdíjasokat célozta meg, mint előadókat, és mint hallgatókat. A részvétel ingyenes, a jelentkezési lehetőség folyamatos. Tudományos és ismeretterjesztő előadáson, szakmai kiránduláson, illetve sétán vesznek részt a nyugdíjas hallgatók, szemeszterenként 11 alkalommal. A tematika változatos: irodalom, természettudomány, művészet, stb. Nem csak az előadók írják alá a lecke-könyveket, de a hallgatók is értékelik a végén a szabadegyetemet. Azok a hallgatók, akik az előadások, szakmai programok legalább 60 %-án részt vesznek, és ezt a lecke-könyvükbe összegyűjtött előadói aláírásokkal igazolják, a második szemeszter végén „Szalón Diplomát” kapnak.

„Idősek hónapja”

2013 októberében került először megrendezésre a programsorozat. Elsődleges cél az idősök aktivitásának, részvételének növelése volt. A programok összeállítását megelőzte egy igény és szükséglet felmérés, annak érdekében, hogy a kínált programok kellő számú érdeklődőt vonzzanak. Az Idősek Világnapján a MOM Kulturális Központban rendezett nyitórendezvény tartalmazta, a korosztály érdeklődését figyelembevevő, nívós műsorral egybekötött köszöntés és ajándékozás volt. A szórakozás másik formája az aktív, szereplést vállaló kerületi idősök részvételével bonyolított Irodalmi délután keretében valósult meg. Jó hangulatú program keretében verseltek, énekeltek a fellépő „művészek”.

A szellemi frissesség megőrzésének jó terepe volt a Helytörténeti Vetélkedő, melyet a Helytörténeti Gyűjteménnyel közösen szerveztünk. Két formában zajlott a vetélkedés. Az aktív idősök részére csoportos vetélkedőt hirdettünk az újságon és web oldalakon keresztül. A felkészülést segítette a programhoz kapcsolódó Helytörténeti Séta, valamint a sok-sok közös helyszíni szemle, melyet a jelentkező csoportok saját szervezésben oldottak meg. Azon idősök számára, akik a házi segítségnyújtást veszik igénybe, meghirdetésre került a Helytörténeti vetélkedő II., melynek keretében az otthoni felkészülést követően a Helytörténeti Gyűjtemény által készített tesztlapot töltötték ki a résztvevők. Mindkét vetélkedő felkészülését segítette továbbá az ingyenesen rendelkezésre bocsátott könyv, mely a kerület történetéről íródott.

A HEP által idősödés körében felvetett problémák közül a nappali ellátás bővítése illetve a demencia kezelése az, amelyben jelentősebb előrelépés az elmúlt két évben nem történt, igaz, elképzelések, tervek már születtek, melyekről az Integrált Településfejlesztési Stratégia megalapozó felmérése is beszél.

A mélyszegénységben élők és a romák, a nők, a fogyatékkal élők, valamint a gyermekek érdekében végzett tevékenységek

Ahogy a bevezetőben, a jövedelmi helyzetet bemutató részből is látható, a kerület alapvetően a magasabb jövedelmű csoportok letelepedési helye, mélyszegénységről településünkön egyáltalán nem beszélhetünk – ez alól kivételt egyedül a kerületben élő hajléktalan személyek jelentenek. A roma kisebbség népességszáma a 2011-es népszámlálás adatai szerint 130 fő volt. Ez, bár a bevallás alacsony aránya miatt nem feltétlen reális szám, mégis tükrözi a kerület kisfokú érintettségét, hozzátéve, hogy az itt élő romák integráltan és nem szegregáltan élnek a kerületben.

Mindezek alapján a legnagyobb hangsúlyt az elmúlt két évben ezen a területen a hajléktalan személyek számára nyújtott rehabilitációs tevékenység fejlesztésére helyezte Önkormányzatunk. A három éve elindított program célja, hogy a kerületben életvitelszerűen élő hajléktalan emberek részére olyan segítséget biztosítsunk, amely lehetővé teszi, hogy az eddigieknél jobb körülmények közé kerülve, személyre szabott megoldásokat kínálva elindulhasson egy részük társadalmi integrációja. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat (MMSZ) közel tíz éve végez utcai szociális munkát Budán. Tapasztalataik szerint az utcán élő hajléktalanok gondozása, társadalmi integrációja a szociális munka eszköztárával, a jogi és szakmai keretrendszer adta lehetőségeken belül az esetek egy részében jó színvonalon és eredményesen végezhető. A hatékony, utcai létforma felszámolását célzó szociális munka azonban csak személyre szabott, egyedi, akár az intézményrendszeren kívüli segítségi formákat is felhasználó módszerekkel, a helyi önkormányzatokkal szorosan együttműködve valósulhat meg, mely nemcsak az ügyfelek érdekeit, de a helyi várospolitikai, szociológiai, ökológiai, építészeti, stb. szempontokat is figyelembe veszi.

Jelenleg 100-120 hajléktalan él a kerületben, de csak körülbelül 50-60 ember tartózkodik állandó jelleggel a Hegyvidéken, közülük kerülnek ki azok, akik a rehabilitációs programba bevonásra kerülhetnek. A programon belüli pénzbeli támogatás lakhatási költségek (átmeneti szálló, munkásszálló, bérleti díj), képzési, foglalkoztatási költségek, háztartási felszerelések, alapvető berendezési tárgyak,

egyéb tárgyi eszközök (ruházat, munkaruha), egyéb, a gondozást segítő eszközök (bérlet, orvosi kezelések), valamint a szociális munka díjazására fordítódik.

A támogatott hajléktalanok lakhatásukhoz csökkenő rendszerben kapják a támogatást, elvárás tőlük a folyamatosan növekvő önerő vállalása. Takarékoskodnak, kiadásaikhoz egy ún. lakhatási kalkulációs táblát használnak, ennek segítségével hosszú távra tervezhetik költségeiket. A munkavállalás segítése nem mindig könnyű, többen közmunka programban dolgoznak, de jelen van az életükben az alkalmi munkavállalás is. Itt a szociális gondozók dolga, hogy segítsenek a munka megtartásában, összességében pedig a bevételek tudatos használatában.

A hajléktalan személyek saját maguk alkotta önállósága már megszokott számukra, nehezebben tudják elfogadni az életükben adódó kereteket, ezért az ehhez való készségek, képességek előhívása és a motiváció az egyik legfontosabb feladat.

Összességében a három év alatt 23 fő került a programba, ennyien kezdték el kialakítani új életüket. Változás tapasztalható gondolkodásukban, előre terveznek, előtakarékoskodnak, életük rendszerezettebbé vált. Életmódjuk tartós megváltozásához akár évekre is szükség van, hiszen évek óta tartó munkanélküliségből és utcai életmódból kell életüket újraépíteni – éppen ezért nehéz már most megmondani a siker mértékét.

Ha mégis megpróbáljuk: Az első két évben bekerültek (18 fő) közül csupán fő 4 eset ki, adta fel valamilyen okból a programot, a többiekkel mind van azóta is kapcsolat – vagyis pozitív becslésünk 80%-os sikert feltételez (14 fő a 18-ból) – de ezt igazán évek múltával lehet csak kimondani.

A három év költsége 6,8 millió forint, vagyis fejenként nem éri el a 300 ezer forintot. Ez bár jelentős kiadás, bármilyen más ellátáshoz nézve nagyon hatékony forrásfelhasználást mutat.

Önkormányzatunk jelenleg is tárgyalásokat folytat az MMSZ-szel a program bővítéséről, fejlesztéséről.

*

A nők tekintetében a HEP egyik hangsúlyos kérdése, hogy a gyermekgondozási ellátásból a munkaerőpiacra visszatéréshez biztosítja-e a lehetőséget a gyermekek felügyeletére az Önkormányzat. Ugyanez a kérdés összefügg a gyermekek helyzetével is, ahol a demográfiai adatok alapján azt láthattuk, hogy a teljes lakosságon belüli arányuk évről évre nő, vagyis esetükben a legfontosabb kihívás, hogy a növekvő gyermekszámmal az intézményi férőhelyek bővítése fel tudja-e venni a versenyt. Önkormányzatunk 2010. és 2013 között a növekvő igényekre reagálva 170 %-al növelte bölcsődei férőhelyeit (180-ról 303-ra), miközben az óvodai férőhelyeket – részben a kötelező óvodáztatás idei bevezetésére tekintettel is – ennél is nagyobb ütemben bővítette (2009. óta összesen 450 férőhellyel, melyből 200-at az elmúlt 3 nevelési év folyamán épített ki). Ezzel az óvodai férőhelyek bővítése nem állt meg, a következő években további lehetséges helyszínek után kutat az Önkormányzat.

*

A HEP egyes célcsoportokra vonatkozó adatai közül a fogyatékkal élők helyzetére vonatkozó információk voltak a leghiányosabbak 2013-ban. Egy ekkora településen, mint a Hegyvidék, nagyon nehéz pontos képet kapni a különböző fogyatékossgal élők számáról, fogyatékossguk jellegéről és ennek kapcsán a társadalmi beilleszkedésüket segítő szükségleteikről. A fogyatékossgal élő emberek problémáinak megismerését nem segíti az sem, hogy kerületünkben nem működnek aktív érdekképviseleti szervezetek. Bár próbálkozások voltak helyi egyesületek működésére, ezek elhaltak, kis részben azt mutatva, hogy az itt élők számára fogyatékossguk nem jelent olyan problémát, amit egy egyesület révén megoldhatónak látnának, nagyobb részben azt mutatva, hogy a HEP ezen célcsoportja rendkívül nehezen tudja saját érdekeit érvényesíteni – hiszen magának a fogyatékossgának a megléte még nem vértézi fel az azzal élőköt olyan tudással, amivel problémáikat a társadalmunk felé közvetíteni tudnák.

Az elmúlt két évben újabb próbálkozást tettünk arra, hogy helyi szervezet létrehozásának, működésének támogatásán keresztül kapjunk a kerületünkben élő fogyatékossgal élőkéről, valódi problémáikról képet, de ez a törekvésünk ismételten zátonyra futott. Éppen ezért egy nagyobb kutatást végeztünk, mellyel célunk az volt, hogy végre teljesebb képet kaphassunk a Hegyvidéken fogyatékkal élőkéről. E kutatás összefoglaló eredményeit először itt közöljük, az alábbiakban.

A Hegyvidék fogyatékossgal élő lakossága

A 2011. évi népszámlálás szerint a Hegyvidéken élők közül 2620 ember élt valamilyen fogyatékossgal, 8997 ember pedig tartós betegséggel. A fogyatékossgal élő lakosság többsége 50 év feletti (2065 fő, azaz az érintett lakosság 90,4 %-a).

5. számú táblázat – A fogyatékossgal élők korszerinti megoszlása

Korcsoport	Létszám	Arányuk
50 év alattiak	252 fő	9,6 %
50-60 év közöttiek	555 fő	21,2 %
60 év felettiak	1813 fő	69,2 %
összesen	2620 fő	100 %

A mozgás-, látás- és a hallásfogyatékossgal a leggyakoribbak időskorban, ezek a 60 év feletti fogyatékkal élők 95 %-át, 1723 főt érintenek kerületünkben. Az életkorral előfordulásuk rohamosan, évtizedenként 20-25 %-kal nő.

A gyermekek elsősorban az oktatási rendszer kliensei, a 60 éven felüliek pedig a szociális gondozás potenciális felhasználói. A 20-60 év közötti fiatal és középkorú, aktív korosztályhoz tartozók viszont sem a gyermek-, sem a szociális gondozásnak nem elsődleges kliensei, problémáik és igényeik eltérnek az idősekétől, de sajátos szociális ellátásra, gondozásra, támogatásra szükségük van.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek családi állapota, háztartásának összetétele

Az érintettek közül 947 személy házas. Nőtlen, özvegy vagy elvált 1673 ember, a hegyvidéki fogyatékossgal élő emberek többsége. Egytagú háztartásban 930-an élnek. Ez azt jelenti, hogy ők nem számíthatnak családtagok segítségére, a szociális ellátórendszernek rájuk különösen oda kell figyelnie. A nem családháztartásban élő emberek közül 764 fő időskorú egyedülálló, az ő helyzetük halmozottan veszélyeztetett.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek lakásbelyzete

A fogyatékkal élők által lakott lakások döntő többsége összkomfortos vagy komfortos. Fűtésük, vízhálózatuk, meleg vizük, vízöblítéses WC-jük megoldott. 52 lakás ennél alacsonyabb komfortfokozatú, azaz félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakás, itt szükség lehet a lakás átalakításához, akadálymentesítéséhez külön segítségre.

A lakások kb. 90 %-a tulajdonban van, a 2248 közül mindössze 239 bérelt. A bérelt lakások fenntartása a fogyatékossgal miatti többletkiadások, és az alacsonyabb jövedelem miatt gondot okozhat, lehetséges, hogy pénzügyi támogatásra van szükségük.

A lakások közül 251 egyszobás, ebből 62 lakásban többen élnek, 24-ben gyerekekkel közösen.

Összesen 55-en laknak komfortosnál rosszabb minőségű lakásban, közülük 22-en mozgássérültek, 9-en gyengénlátók, elsősorban nekik van szükségük lakhatásbeli segítségre.

A fogyatékossgal élők egyharmada (930 fő) él egyedül. Ennek kb. a fele, 418-an mozgássérültek, látássérült 179, hallássérült 218 fő. A mozgássérült emberek esetében a lakás és a lakáshoz eljutás akadálymentesítése és a mindennapi életvitel támogatottsága lehet ellenőrizendő feladat. A látássérült emberek esetében is szükség van a lakás akadálymentesítésére, többnyire jóval alacsonyabb

költségvetéssel, mint a mozgássérülteknél. Az autizmussal élő 3, az értelmi sérült 9 és a mentálisan sérült 48 egyedül élő ember helyzete külön ellenőrizendő, ha valóban egyedül vannak, elsősorban emberi segítségre van szükség.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek jövedelme

846 hegyvidéki fogyatékkal élő ember foglalkoztatott, közülük 351 fő egyedülálló. 1402 esetben nincs foglalkoztatott a családban. A 930 egyedül élő közül: 54 munkanélküli, 754 inaktív, 12 eltartott.

A hegyvidéki fogyatékossgal élő munkanélküliek

A 2620 hegyvidéki fogyatékossgal élő ember közül mindössze 57 fő, azaz 2,2 %-uk munkanélküli. A fogyatékossgatípusok szerinti megoszlás szerint a legjelentősebb csoportok a mozgássérült (17 fő), a mentálisan sérült (16 fő), a gyengénlátó (9 fő). Természetesen a többi csoport is segítségre szorul, de az ő esetükben nincs szükség speciális fizikai munkahelyi körülményekre, így számukra a szokásos foglalkoztatási közvetítés és a munkahely megtalálásához, a felkészítéshez és a beilleszkedéshez szükséges segítség biztosítása elegendő. Ezek a számok olyan alacsonyak, hogy az Önkormányzat intézményeiben felmerülő részmunkaidős lehetőségek és a környező kerületek akkreditált munkahelyeivel való együttműködés, valamint a munkahelyekre való szállítás vagy kísérés munkához juttathatja őket.

Hegyvidéki fogyatékossgal élő inaktív keresők

Az 1877 inaktív fogyatékossgal élő hegyvidéki lakos a teljes érintett lakosság 74,5%-a. Az inaktív lakosok fele, 905 fő mozgássérült, kb. ugyanennyi érzékszervi fogyatékos, azaz 363 fő gyengénlátó vagy vak, 467 fő nagyothalló, siket vagy siketvak. Az 1877 fő 88 %-a, 1650 fő 60 év feletti, azaz döntően nyugdíjaskorú. A lakosok 25 %-ának, 643 hegyvidéki fogyatékossgal élő embernek nincs ilyen jövedelme.

A hegyvidéki fogyatékossgal élő eltartottak

239 hegyvidéki fogyatékossgal élő lakos nem rendelkezik nyugdíjszerű jövedelemmel sem. 60-an, 25 %-uk mozgássérült, látássérült 45 fő, hallássérült 23 fő. 38 fő középkorú vagy idős és nincs sem nyugdíja sem, nyugdíjszerű ellátása.

A Hegyvidék fogyatékossgal élő lakosainak ellátórendszere

A magyar ellátórendszer a következő jelentősebb, fogyatékossgal élő felnőtteknek szóló, a fogyatékossg vagy következményei miatt kapható pénzügyi támogatásokat nyújtja: magasabb összegű családi pótlék vagy fogyatékossgai támogatás; rokkantsági járadék vagy rokkantsági ellátás; ápolási díj; alanyi jogon járó közgyógyellátás. A fogyatékossg súlyossága dönti el a támogatásra való jogosultságot, ezért az ezekről az ellátásokról szóló adatok jellemzőek arra is, hogy milyen gyakori és milyen súlyos a fogyatékossg.

A Hegyvidéken magasabb összegű családi pótlékban részesül: 405 fő. Korbetöltött (azaz nyugdíjaskorú) rokkantsági ellátásban részesül 71 fő. A korhatár alatti (aktívkorú) rokkantsági ellátásban részesül: 349 fő. Összesen tehát rokkantsági ellátást 420 fő kap.

Ápolási díjat az a hozzátartozó kaphat, aki idős, beteg, fogyatékkal élő rokonát ápolja, gondozza, és ez a díj a munka helyetti, pontosabban otthoni munkájáért kapott „jövedelme”. 2014-ben már lehetőség van kiemelt és fokozott ápolási díjra is, ez az eddiginél jóval magasabb. A fogyatékkal élő embereket ápolók többsége ez utóbbi kategóriákat kérheti.

A Hegyvidéken kiemelt ápolási díjat kap 6 fő; emelt/fokozott ápolási díjat kap 40 fő; súlyos fogyatékossg miatt ápolási díjat: 105 fő kap. Fogyatékossg miatt összesen 151 hegyvidéki lakos kap ápolási díjat.

A legfontosabb teendők az akadályozottsági adatok alapján

Bár a kutatás által sok olyan fentebb bemutatott adatra derült fény, amelyekről korábbi felmérések nem adtak számot, és ezáltal kezdünk teljesebb képet kapni a hegyvidéken fogyatékossgal élőkről, a 2011. évi népszámlálás során gyűjtött akadályozottsági adatok továbbra sem adnak számunkra teljes képet. Megmutatják, hogy hányan és milyen típusú akadályokkal néznek szembe a mindennapokban, de arra a népszavazásban feltett kérdés sem ad választ, hogy az akadályokat egészében vagy részben sikerül-e az érintetteknek elhárítani, vagy ebben önkormányzati segítségre lenne szükségük.

937 fogyatékkal élő és 1795 tartósan beteg hegyvidéki számolt be a mindennapi életvitel akadályozottságáról. Ennek alapján szükséges lehet a jelenlegi házi segítségnyújtás létszámának és feladatainak bővítése és személyi segítség (támogató szolgáltatás) biztosítása.

973 fogyatékkal és krónikus betegséggel élő hegyvidéki lakos számolt be önellátása akadályozottságáról. Ők az önkiszolgálás számos területén szorulhatnak segítségre. Ehhez – ahogy a mindennapi életvitel akadályainál is – a házi segítségnyújtás illetve a személyi segítség fejlesztésére van szükség, különös tekintettel a következőkre: öltöztetés, mosakodás, toalett használat, higiéniai teendők, fektetés, ápolás, etetés, mosás és háztartási teendők, főzés, élelmezés, életvitel támogatása, kapcsolatok megszervezése, továbbá az aktivizálás segítése.

1053 fogyatékkal élő és 1462 krónikus betegséggel élő hegyvidéki számolt be a közlekedés akadályozottságáról. A fogyatékkal élő emberek közül legnagyobb számban a mozgáskorlátozott (750), a gyengénlátó (193) és a nagyothalló (124) emberek akadályozottak, kisebb létszámban az értelmi fogyatékos és a mentálisan sérült embereknek. Különböféle módon van szükségük segítségre: akadálymentesítés, a közlekedés tanítása, kísérés és szállítás biztosítása, akadálymentes jármű, járművek üzemeltetése.

A kutatás fentebb bemutatott eredményei már jóval árnyaltabb képet adnak a kerületünkben fogyatékkal élőkről, mint, ami eddig rendelkezésünkre állt, ezért segíthetnek minket abban, hogy a következő hónapokban az érintettekért végzett munka végre tervezhető legyen.

